

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ОРІЄНТАЦІЇ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Влада ГАЛДІНА

*здобувач ступеня вищої освіти «магістр» Полтавського
національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка*

Науковий керівник: Юлія ПАВЛЕНКО

*кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри початкової
освіти, природничих і математичних дисциплін та методик їх
викладання Полтавського національного педагогічного
університету імені В. Г. Короленка*

У статті проаналізовано теоретичні засади проблеми професійної орієнтації молодших школярів у процесі класної та позакласної навчально-виховної роботи, а також представлено якісний і кількісний аналіз результатів проведеного педагогічного експерименту дали змогу сформулювати висновки. Доведено, що розроблені автором класні і позакласні заняття сприяли підвищенню інтересу до світу праці та професій, поваги до праці інших людей. Використання обраних методів (проблемні ситуації, ділові ігри, квест-гри) сприяли формуванню знань про світ праці та професій, уявлення про власні професійно-орієнтовані якості особистості і задатки, наявність інтересу до певної галузі трудової, навчальної та професійної діяльності, ставлення до праці людей і професій, бажання оволодіти якою-небудь професією, прояв працьовитості на уроках, дисциплінованості, активності, сумлінності, відповідальності в навчальній праці.

Ключові слова: професійна підготовка, професійна орієнтація, початкова освіта, молодші школярі.

The article analyzes the theoretical foundations of the problem of professional orientation of junior high school students in the process of classroom and extracurricular educational work, and also presents a qualitative and quantitative analysis of the results of the conducted pedagogical experiment, which made it possible to formulate conclusions. It is proven that the classroom and extracurricular activities developed by the author contributed to increasing interest in the world

of work and professions, respect for other people's work. The use of selected methods (problem situations, business games, quest games) contributed to the formation of knowledge about the world of work and professions, an idea of one's own professional-oriented personal qualities and aptitudes, the presence of interest in a certain field of labor, educational and professional activity, attitude to people's work and professions, the desire to master any profession, the manifestation of diligence in lessons, discipline, activity, conscientiousness, responsibility in educational work.

Key words: professional training, professional orientation, primary education, younger schoolchildren.

PREPARATION OF FUTURE TEACHERS OF PRIMARY GRADES FOR PROFESSIONAL ORIENTATION OF YOUNGER SCHOOL STUDENTS

Vlada GALDINA

Важливим складником виховної роботи в закладах загальної середньої освіти є підготовка учнів до обґрунтованого вибору професії. Профорієнтаційна робота в школі матиме високу ефективність у тому разі, якщо її розпочати якомога раніше – з дошкільного, чи молодшого шкільного віку. Відповідно, цілеспрямована підготовка майбутніх учителів початкових класів до професійної орієнтації молодших школярів має доцільність і необхідність.

Встановлено, що профорієнтаційній роботі в початкових класах належної уваги не приділяється, так само, як і немає спеціальної ефективної роботи у педагогічному закладі вищої освіти щодо підготовки майбутніх учителів початкових класів за цим напрямом. У переважній більшості випадків робота зводиться лише до разових заходів з профорієнтації, звітів про їх проведення, розробці презентацій із зазначенням даних про абітурієнтів, які виявили бажання вступити на факультет чи спеціальність.

Загальні основи профорієнтаційної роботи в школі, її компоненти, форми й методи роботи в закладах загальної середньої освіти на рівні початкової школи розглядали у своїх наукових працях різні дослідники: О. Авдієнко, Г. Балл, О. Білик, О. Любченко, В. Нечитайло, Е. Унтілова, М. Янцур та ін. Такі автори, як А. Гуцан, Л. Милованова, Н. Мойсеюк, Н. Шарипова та

ін., наголошують на важливості підготовки студентів, які здобувають професію вчителя початкової школи, до реалізації у своїй професійній діяльності всього освітнього профорієнтаційного потенціалу з урахуванням психофізіологічних і вікових особливостей дітей молодшого шкільного віку.

В «Українському педагогічному словнику» С. Гончаренка визначено: «професійна орієнтація – комплекс психолого-педагогічних і медичних заходів, спрямованих на оптимізацію процесу працевлаштування молоді згідно з бажаннями, нахилами і сформованими здібностями та з урахуванням потреби в спеціалістах народного господарства й суспільства в цілому» [2, с. 274].

О. Біда підкреслює, що професійна орієнтація необхідна для того, щоб своєчасно помітити і розвинути потенційні можливості учнів, враховувати таланти в різних галузях науки, техніки, виробництва і культури, забезпечити соціальний захист молоді в нових соціально-економічних умовах. Одним з основних завдань школи з професійної орієнтації є допомога учням у розвитку якостей особистості, необхідних для оволодіння професією, переконання їх у необхідності поєднання особистих інтересів і потреб ринку в кваліфікованих кадрах [1, с. 46].

Крім того, здобуті знання допоможуть у самовизначенні при виборі профілю навчання в середній і старшій ланці загальної середньої освіти, у виборі напрямів позаурочної діяльності на всіх етапах шкільного навчання, а в майбутньому – в професійному самовизначенні й самореалізації в соціумі.

Як зазначає Л. Гуцан, профорієнтаційну роботу можна поділити на етапи, які відповідають рівневі розвитку особистості. Професійну орієнтацію молодших школярів (дітей 6-10 років), на думку дослідниці, слід віднести до початкового пропедевтичного етапу, який розпочинається ще в дошкільному віці і передбачає: розширення уявлень про різні професії; формування поваги до людей праці; позитивне ставлення до різних видів трудової та професійної діяльності; інтерес до пізнання своєї особистості; діагностику задатків, створення умов для реалізації здібностей дітей; проведення консультацій з батьками відносно їх розвитку; формування початкових загально-трудова умін та навичок; здатності до взаємодії з іншими в процесі діяльності; виховання загальної культури праці шляхом залучення до посильних видів трудової діяльності [3, с. 210-211].

Процес підготовки майбутніх учителів початкових класів до профорієнтаційної роботи з молодшими школярами характеризується трьома взаємообумовленими етапами: орієнтувальний, змістовно-операційний та рефлексивний.

На першому етапі – орієнтувальному – відбувається формування мотиваційно-ціннісного ставлення майбутніх вчителів початкових класів до профорієнтаційної роботи з молодшими школярами, вироблення установки на власне професійне самовдосконалення у даному напрямі. На цьому етапі студенти повинні усвідомити, що їм потрібно зрозуміти особливості профорієнтаційного інформування дітей молодшого шкільного віку й озброїтися необхідними знаннями та вміннями для успішної реалізації майбутньої профорієнтаційної діяльності в початковій школі.

Сутність змістовно-операційного етапу полягає в проектуванні, прогнозуванні, технологічній підготовці майбутніх учителів щодо здійснення профорієнтаційної діяльності у початковій школі. Важливо, щоб студенти виявляли інтерес до профорієнтаційної діяльності, систематизували свій профорієнтаційний досвід, напрацьовували власну систему профорієнтаційної діяльності, стиль роботи і поведінки. Змістовно-операційний компонент формує основу для самореалізації та самовдосконаленні в цьому напрямі педагогічної діяльності.

Рефлексивний етап передбачає набуття студентами досвіду аналізу конкретних профорієнтаційних ситуацій, адекватної оцінки себе і своїх дій в процесі профорієнтаційної діяльності та впевненості у власних можливостях щодо керівництва процесом професійної орієнтації молодших школярів. Важливо, щоб у студентів виявлялися здібності до коригування власної поведінки у залежності від ситуації.

У результаті проходження всіх зазначених етапів відбувається формування готовності майбутніх учителів початкових класів до профорієнтаційної орієнтації молодших школярів.

Оскільки, в освітніх програмах професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів окремих дисциплін з профорієнтаційної роботи в початковій школі, як правило, не передбачено, то пропонуємо здійснювати цю підготовку під час вивчення педагогічних дисциплін (зокрема, загальна педагогіка й дидактика початкової освіти, методики початкового навчання

тощо) та проходження різних видів практик. Відповідно, у зміст компонентів освітніх програм необхідно ввести профорієнтаційний компонент, у результаті засвоєння якого майбутні вчителі початкових класів повинні: знати систему профорієнтаційної роботи та історію її розвитку; теоретичні основи самовизначення і професійного розвитку; психологічні особливості вибору професії; сучасні професії та тенденції їх розвитку; сутність і зміст профорієнтаційної роботи; класифікації професій; етапи професіоналізації; зміст і методичку проведення профорієнтаційної роботи в початкових класах; зміст поняття «професійне самовизначення»; вміти здійснювати колективну, групову та індивідуальну діяльність учнів в процесі профорієнтації; володіти здатністю організовувати профконсультації, профбесіди та інші заходи з профорієнтації в початковій школі; володіти навичками безперервної самоосвіти і підвищення професійної кваліфікації тощо.

Отже, вважаємо, що реалізація описаної технології реалізації підготовки студентів вищих педагогічних закладів освіти, посприє підвищенню рівня підготовки майбутніх учителів початкових класів до професійної орієнтації молодших школярів.

Список використаних джерел

14. Біда О. А. Підготовка майбутніх учителів до професійної орієнтації учнів. *Витоки педагогічної майстерності: зб. наук. праць*. Полтава, 2011. С. 45-49.
15. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник. Київ : Либідь, 1997. 374 с.
16. Гуцан Л. А. Особливості профорієнтаційної роботи в початковій школі. *II International scientific conference «Modernization of the educational system: world trends and national peculiarities»*. 2019. № 22. С. 209-213.